

XVIII Seminarium WEP

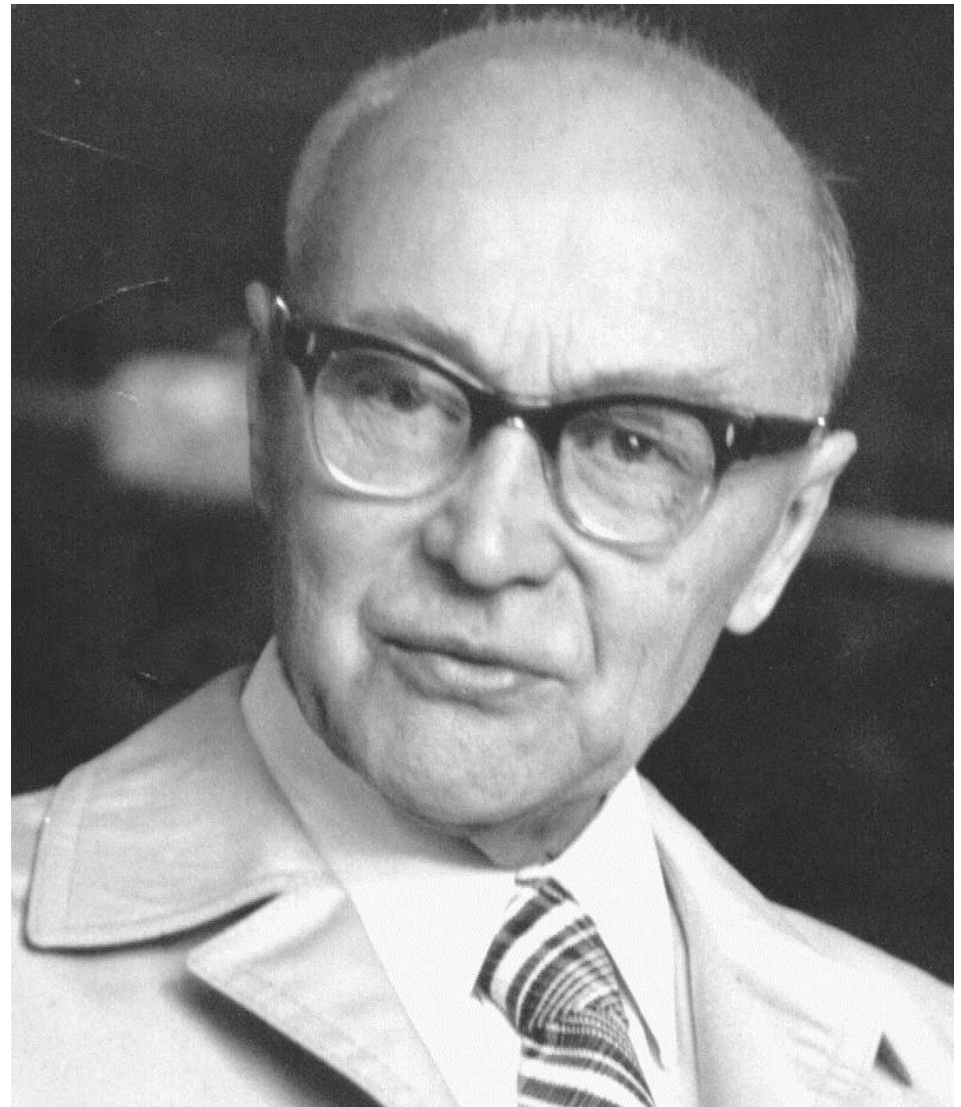
Jerzy Ignacy Skowroński (1901-1986)

Jerzy Ignacy Skowroński **(1901-1986)**

Dr inż. elektryk, odbudowywał energetykę dolnośląską i politechnikę we Wrocławiu. Profesor, członek rzeczywisty PAN, członek honorowy PTETiS (1972) i SEP (1975).

Urodzony 5 września w Humaniu, jako syn Ignacego i Marii ze Skrzypkowskich.

W czasie nauki w gimnazjum uczestniczył w tajnych kółkach samokształceniowych i organizacjach niepodległościowych, szczególnie w tajnym wówczas harcerstwie. Po osiedleniu się rodziny w Warszawie (1918), uzyskuje maturę w Szkole Rady Głównej

Opiekuńczej (1919) i rozpoczął studia na Wydziale Elektrotechnicznym (później Elektrycznym) Politechniki Warszawskiej.

Uczestniczył w wojnie z Sowietami (1920).

Studia ukończył z wyróżnieniem (1926) uzyskując tytuł inżyniera elektryka, ale już od grudnia 1923 r. pracował w Katedrze Wysokich Napięć na Wydziale Elektrycznym PW, u prof. Kazimierza Drewnowskiego (1881-1952) na pół etatu, jako młodszy asystent. Później napisał we wspomnieniach [1]: „Moją pasją wtedy stało się urządzenie laboratorium - jakże wówczas ubogiego! Siedziałem w katedrze od rana do późnego wieczora, wyskakując tylko na obiad do stołówki przy ul. Koszykowej. Godzin pracy się nie liczyło, bo zajęcie sprawiało zadowolenie.”

Następnie pracował na stanowiskach: starszego asystenta (1926), adiunkta (1928) i adiunkta stabilizowanego (1936).

Tak wspomina te czasy: „Z moim szefem, profesorem Drewnowskim, pozostałem przez cały czas związany służbowo ... a do jego aresztowania przez Niemców w 1940 roku, kiedy objąłem po nim opiekę nad zakładem i Elektrotechnicznym Oddziałem,

powołanej przez okupanta wyższej szkoły technicznej ... Za-
wdzięczam memu Kierownikowi i Nauczycielowi przede wszystkim
dążenie do ścisłego formułowania swych myśli, poprawności
językowej i formalnej wypowiedzi. Jednym słowem nauczył mnie
pisać i czytać napisane."

Równoległe z pracą na Politechnice Warszawskiej, prowadził wykłady
z urządzeń elektrycznych w **Państwowej Szkole Budowy Maszyn i Elek-
trotechniki im. H. Wawelberga i S. Rotwanda** oraz w Państwowej Szko-
le Samochodowo-Lotniczej.

Działał również bardzo aktywnie w SEP, w dziedzinie normalizacji,
jako członek Centralnej Komisji Normalizacji Elektrotechnicznej oraz
Centralnej Komisji Słownictwa Elektrotechnicznego.

W okresie przedwojennym **jego prace badawcze** koncentrowały się
wokół **zagadnień zastosowania porcelany i szkła do produkcji elektro-
energetycznych izolatorów wysokonapięciowych**. Chodziło o wprowa-
dzenie materiałów całkowicie opartych na surowcach krajowych. Wy-
nikiem tych prac było opracowanie i wdrożenie do produkcji pierw-
szych w kraju szklanych izolatorów wysokiego napięcia (6 i 15 kV).

W roku 1938 obronił pracę doktorską pt. „*O przydatności krajowych szkielek do wyrobu izolatorów liniowych*”. Do roku 1939 napisał liczne publikacje.

W okresie okupacji niemieckiej pracował w Szkole Technicznej utworzonej przez Niemców w miejsce Politechniki Warszawskiej i uczestniczył w tajnym nauczaniu.

Czasy tuż po wojnie tak wspomina: „Mój zamiar przeniesienia się z Warszawy do Wrocławia powstał jeszcze przed końcem wojny, a dojrzał, kiedy w styczniu 1945 roku obejrzałem dosyć dokładnie ogrom zniszczenia Warszawy ... Od września 1944 r. byłem zatrudniony w Resorcie Przemysłu jako radca. W kwietniu 1945 r. ... zgłosiłem się do Ministra Oświaty, prof. St. Arnolda, który 16.04.1945 r. wystawił mi delegację do Wrocławia, w której polecał współdziałać z ekipą, organizowaną w Krakowie, a mającą objąć uczelnie wrocławskie natychmiast po wyzwoleniu Wrocławia. Pojechałem więc najpierw do Krakowa i tam odszukałem w Uniwersytecie pokój, w którym urzędował kierownik grupy. Przyjął mnie ... z nieukrywanym niesmakiem i powiedział: „My do wrocławskich uczelni komple-

tujemy zespół pracowników naukowych, zasadniczo ze Lwowa".
... pojechałem do Katowic i już 30 kwietnia z całą grupą operacyjną, kierowaną przez Bochenka-Iwańskiego przez Trzebnicę (Wrocław był obleżony) dotarłem do Legnicy, mając jako jedyny instrument dwujęzyczną legitymację Pełnomocnika ds. energetyki, podpisaną przez podpułkownika Szyra."

W tym czasie Wrocław jeszcze się bronił jako niemiecka Festung Breslau (od 13 lutego do 6 maja 1945). Na obszarze późniejszego Placu Grunwaldzkiego, domy wyburzono, teren splantowano i urządzono lotnisko wojskowe, przez które **Luftwaffe** utrzymywała **most powietrzny** z III Rzeszą (od 15 lutego do 1 maja 1945). W ciągu 76 dni wykonano ok. 2 tysiące lotów i przewieziono do obleżonego miasta 1638 ton materiałów. Wrocław skapitulował 4 dni po zdobyciu Berlina.

Dr inż. J. Skowroński objął funkcję dyr. nac. Zjednoczenia Energetycznego Okręgu Dolnośląskiego (1945-46). Doprowadził do szybkiego uruchomienia dolnośląskiej energetyki po zniszczeniach wojennych. Tak wspomina: „... Zadanie było niemal beznadzieją, ale porywające, a na entuzjazmie nam nie zbywało. ... W lutym i

marcu 1946 r. miałem pewne kontrowersje z czynnikami politycznymi. Dyr. Centralnego Zarz. Energetyki, inż. Latour, odwiedził mnie w Jeleniej Górze i wytłumaczył po koleżeńsku, że „**stanowisko naczelnego dyrektora zjednoczenia to nie jest stanowisko techniczne, ale polityczne.**” Wobec tego musiałem ustąpić, ze szczerym żalem, ... We Wrocławiu zostałem przyjęty przez prof. Idaszewkiego [dziekana Wydz. Mechaniczno-Elektrotechnicznego Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu] z otwartymi rękami. Nie było tak dużo ludzi w tej lwowskiej ekipie, jak przypuszczał organizator w Krakowie. ...”

W odbudowywanej Politechnice we Wrocławiu otrzymał, od ręki, nominację na profesora nadzwyczajnego i od kwietnia 1946 r. został kierownikiem i organizatorem Katedry Wysokich Napięć. W roku 1947 został wybrany dziekanem Wydziału Mechaniczno-Energetycznego, a następnie pierwszym dziekanem Wydziału Elektrycznego, utworzonego w roku 1951.

Tak więc, był pierwszym dyrektorem Dolnośląskiego Zjednoczenia Energetycznego (od maja 1945 do marca 1946) z siedzibą w Jeleniej Górze, a w kwietniu 1946 r. został profesorem organizującej się Politech-

niki we Wrocławiu, a jako dziekan, myślał o organizowaniu Wydziału i o budowie gmachów. Wspomina:

„Prawidłowa organizacja studiów była trudna zwłaszcza z powodu braku profesorów. Nawet indeksy otrzymali dopiero w 1947 roku. Pierwsze przyjęcia normalne na I rok studiów na wydziale zorganizowaliśmy w październiku 1946 r. ... jako dziekan załatwiałem sprawy związane z budową gmachu i organizacją (podziałem) wydziału bezpośrednio z władzami MSW, niejako ponad głową rektora, który niewiele pomagał, ale za to nie przeszkadzał. Ten styl pracy w naszym przypadku okazał się skuteczny. W ciągu 1947 r. opracowałem założenia projektowe gmachu elektrycznego, projekt wykonali w latach 1948/49 profesorowie Przybylski i Brzoza, w roku 1950 (22 lipca) zaczęto budowę i pod koniec 1950 mury były wyciągnięte „pod trempel”. ... Jednak pierwsze pracownie i zakłady wydziału, przede wszystkim Katedra Wysokich Napięć i afiliowany przy niej Zakład Materiałoznawstwa Instytutu Elektrotechniki (resortowy) mogły się wprowadzić już w roku 1953/54. ... Wkrótce też nastąpił planowany przeze mnie od początku rozdział od mechaniki, formalnie 01.09.1949 r., a

faktycznie jeszcze wcześniej działaliśmy jako niezależne oddziały. Dalszą konsekwencją był podział elektryki na elektrotechnikę i łączność. Z tą myślą udało mi się przyciągnąć z M. Poczty do Politechniki inżyniera Z. Szparkowskiego, który miał i kwalifikacje i zdolności organizacyjne do utworzenia wydziału łączności i zgromadzenia odpowiedniej kadry nauczającej. Powołanie formalne Wydziału Łączności nastąpiło z dniem 1 września 1952 r. (Monitor Polski nr A 73 z 1952 r).

Ówczesny okres pracy w Politechnice Wrocławskiej tj. 1946-49 mogę uważać za udany pod względem efektów organizacyjnych. Kierownictwo uczelni nie przejawiało większej inicjatywy, ale nie przeszkadzało. Wtedy satysfakcją było być dziekanem, prawdziwym gospodarzem wydziału ...”

Prof. J. Skowroński, nominację na profesora zwyczajnego otrzymał w 1954 r. Doceniając znaczenie materiałoznawstwa i technologii dla rozwoju przemysłu elektrotechnicznego zorganizował we Wrocławiu i uruchomił Zakład Materiałoznawstwa Elektrycznego (1948), jako wydzieloną placówkę Instytutu Elektrotechniki w Warszawie.

Prof. J. Skowroński w swym Laboratorium

Wychował dziesiątki pracowników naukowych — doktorów, docentów i profesorów. Osiągnięcia naukowe tego zespołu, obok Jego wkładu osobistego, tworzą wrocławską naukową szkołę technologii i materiałoznawstwa elektrotechnicznego.

Jego własna działalność naukowa obejmuje prace nad materiałami ceramicznymi i szklanymi, nad kamionką oraz żywicami epoksydowymi i poliestrowymi, nad dielektrykami ciekłymi (oleje, ciecze kriogeniczne). Zainicjował i rozwinął badania nad wykorzystaniem kriotechniki w elektroenergetyce.

W badaniach naukowych zajmował się zwłaszcza własnościami i technologią izolatorów oraz zastosowaniem do ich produkcji materiałów krajowych, m.in. kamionki z glin dolnośląskich. Pod jego kierownictwem opracowano kilka nowych konstrukcji izolatorów szklanych łącznie z procesem ich formowania, prasowania i hartowania. Zainicjował badania nad problemami zabrudzenia izolacji napowietrznej wysokiego napięcia, doboru właściwego kształtu izolatora i innych środków ochrony w warunkach zabrudzenia. Jego badania nad wytrzymałością dielek-

tryczną cieczy przyczyniły się do poznania mechanizmu przebicia dielektryków ciekłych.

W latach 60. rozpoczął pierwsze w Polsce kompleksowe badania nad zastosowaniem żywic epoksydowych i poliestrowych w liniach wysokiego napięcia, a także wprowadził kriotechnikę do energetyki. Badał właściwości fizykochemiczne materiałów elektrotechnicznych w bardzo niskich temperaturach.

Był autorem dwóch patentów z zakresu izolatorów wysokiego napięcia, opublikował kilka podręczników, m. in. *Materiałoznawstwo elektryczne* cz. 1–2, (wydane w latach 1952–3, 1954, 1955, 1957), *Technika wysokich napięć*, cz. 1–3 (1951–3), *Laboratorium materiałoznawstwa elektrycznego* (1952) i *Elektrotechnika* (1959).

Najwięcej artykułów zamieścił w: Przeglądzie Elektrotechnicznym, Archiwum Elektrotechniki, „Szkło i Ceramika” i Zeszytach Naukowych Politechniki Wrocławskiej.

Łączny Jego dorobek naukowy obejmuje ponad 100 artykułów, 11 książek i skryptów oraz liczne referaty wygłoszone na konferencjach krajowych i zagranicznych.

W 1952 r. został członkiem korespondentem, a w 1964 r. — członkiem rzeczywistym PAN. Od 1948 r. był stałym członkiem Komitetu Studiów nr 5 Międzynarodowego Komitetu Wielkich Sieci Elektrycznych (CI-GRE). Przyznano Mu odznakę Budowniczego Wrocławia, „za szczególne osiągnięcia w tworzeniu i integracji wrocławskiego środowiska naukowego” (1968). Otrzymał Nagrodę Indywidualną Państwową I stopnia w zakresie nauk technicznych (1984).

Był członkiem, a również działaczem wielu komitetów, towarzystw i stowarzyszeń naukowych i technicznych.

W Jego bardzo bogatej, wszechstronnej i owocnej działalności społecznej należy zwłaszcza zwrócić uwagę na: pracę we Wrocławskim Towarzystwie Naukowym, gdzie pełnił przez wiele lat liczne odpowiedzialne funkcje z funkcją prezesa włącznie, pracę w SEP i w Wojewódzkim oddziale NOT we Wrocławiu, którego był przewodniczącym w latach

1954/55, oraz pracę w PTETiS (Polskim Tow. Elektrotechniki Teoretycznej i Stosowanej).

Był członkiem założycielem i głównym inicjatorem powstania Oddziału Wrocławskiego PTETiS (1962), inicjatorem i realizatorem licznych zebrań naukowych PTETiS, a między innymi konferencji naukowych z dziedziny kriogeniki i nadprzewodnictwa. W 1972 r. został honorowym członkiem PTETiS (1972, nr 9).

Przed wojną był odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1938) i Krzyżem Niepodległości, a po wojnie: Krzyżem Oficerskim OOP (1958), Orderem Sztandaru Pracy II (1970) i I (1984) klasy, Medalami Mikołaja Kopernika PAN i Komisji Edukacji Narodowej, a także Złotymi Odznakami Honorowymi SEP i NOT. W roku 1975 został członkiem honorowym SEP.

Polski Komitet Materiałów Elektrotechnicznych SEP we Wrocławiu ustanowił coroczną nagrodę imienia Skowrońskiego za najlepszą pracę magisterską z dziedziny elektrotechnologii.

Otrzymał doktorat honoris causa Politechniki Wrocławskiej (1979).

Zmarł 14 maja 1986 r. i spoczywa na cmentarzu przy ul. Bujwida we Wrocławiu.

Był żonaty z Zofią z Żurakowskich (nauczycielką), miał syna Marka (architekta), który zginął tragicznie uprawiając lotniarstwo 14 V 1981.

Literatura

- [1]. J. I. Skowroński: „Wspomnienia i refleksje na temat historii uczelni”. Wrocław, 1 II 1977 r.**
- [2]. A. Marusak: „Prof. dr inż. Jerzy Ignacy Skowroński (1901-1986)”, w Biuletynie 5 PTETiS, Warszawa 2001, str. 98-94.**
- [3]. S. T. Sroka: „Jerzy Ignacy Skowroński (1901-1986)”, IPSB. Biogram opublikowany w T. XXXVIII PSB.**

Andrzej Marusak

Dziękuję Państwu za uwagę